



adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

Nader onderzoek beschermde planten

Bemmel, Houtakker 2

Datum: 30 augustus 2017

Projectnummer: 160472

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
2	Wettelijk kader	6
3	Ecologie	8
4	Onderzoekmethodiek	9
5	Resultaten	10
5.1	Plangebied	10
5.2	Aanwezigheid kleine wolfsmelk in de omgeving	14
6	Discussie	16
6.1	Aanwezigheid beschermde planten	16
6.2	Advies	16
6.3	Vervolgstappen	17

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

1 Inleiding

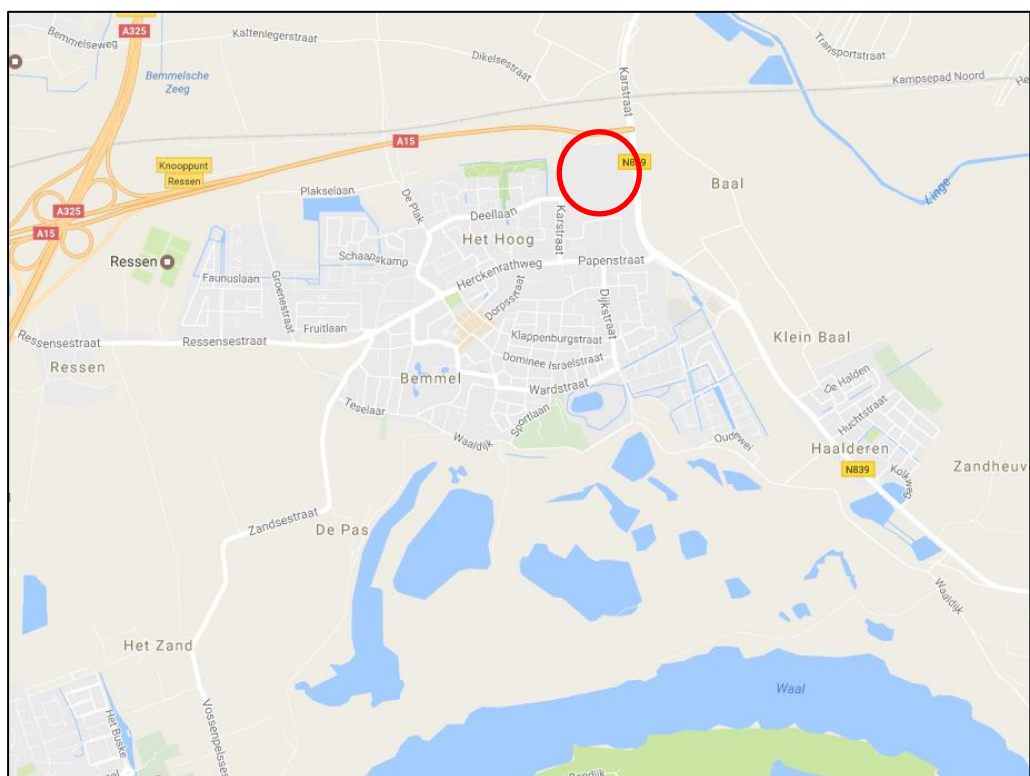
1.1 Aanleiding

Aan bedrijventerrein de Houtakker 2 te Bemmelerbeek bevindt zich een agrarisch perceel. Het bedrijf Rent-All B.V. is voornemens om op deze locatie nieuwbouw te realiseren. SAB heeft hiervoor in het voorjaar van 2017 een quick scan natuur uitgevoerd. Uit deze quick scan bleek dat de aanwezigheid van beschermde planten, namelijk van klauwenklokje, kleine wolfsmelk en brede wolfsmelk, niet op voorhand kon worden uitgesloten in het plangebied. Deze soorten zijn namelijk in het verleden in de omgeving van het plangebied waargenomen, zo bleek uit verspreidingsgegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna. Daarom is SAB gevraagd nader onderzoek uit te voeren naar deze soorten. Dit om te kunnen bepalen of voor het bestemmingsplan het aspect 'soortbescherming' van de Wet natuurbescherming een belemmering vormt. Voorliggende rapportage zet de bevindingen van dit onderzoek uiteen.

1.2 Plangebied

1.2.1 Huidige situatie

Het plangebied bevindt zich aan de rand van Bemmelerbeek (gemeente Lingewaard, provincie Gelderland). Het plangebied ligt aan de rand van de dorpskern en wordt ten noorden en ten westen begrensd door de Karstraat. Ten oosten ligt de N839 en ten zuiden ligt een agrarisch perceel. Rondom het plangebied staan enkele bomenrijen en liggen droge, of deels watervoerende sloten. Navolgende afbeeldingen geven de globale ligging van het plangebied weer.



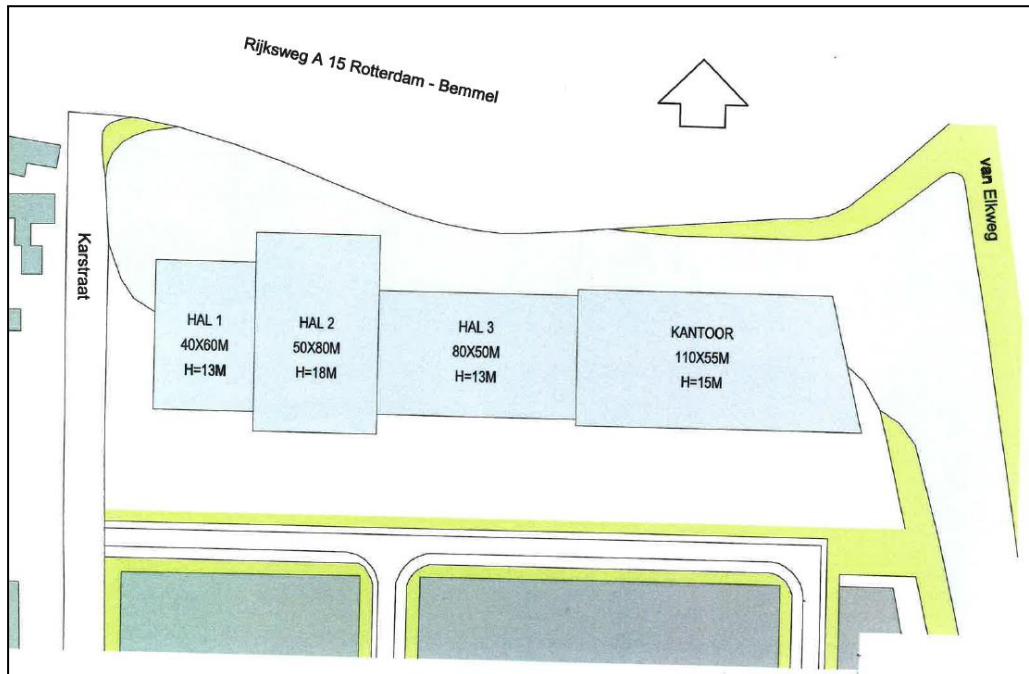
Topografische kaart met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Google Maps. Bewerking: SAB.



Luchtfoto met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Google Maps. Bewerking: SAB.

1.2.2 Toekomstige situatie

De initiatiefnemer is voornemens een gebouw te realiseren dat zich oriënteert op de N15 en zich hier ook sterk op presenteert. Het bouwplan betreft vier onderling verspringende bouwdelen variërend in hoogte van 13 m tot 18 m hoog. Navolgende beelden geven een impressie van het plan.



2 Wettelijk kader

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming.

2.1.1 *Verboden en zorgplicht*

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1-3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5-3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Naast de beschermde dier- en plantensoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2.1.1.1 Vogelrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Het vernielen van nesten is verboden en het verstoren van nesten is enkel toegestaan indien geen sprake is van een negatieve invloed op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoorten. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

2.1.1.2 Habitatrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te onttrekken of te vernielen.

2.1.1.3 *Andere soorten*

Naast de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten worden in de wet een aantal diersoorten en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant: het is verboden deze soorten opzettelijk te doden of te vangen, om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om de plantensoorten opzettelijk te onwortelen of te vernielen.

2.1.2 *Opzetvereiste*

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert. Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.1.3 *Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing*

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden. De provincie Gelderland heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, bunzing, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, hermelijn, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, wezel, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.1.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode. Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de Vogelrichtlijnsoorten, de Habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden. Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en habitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen.

3 Ecologie

Kluwenklokje

Kluwenklokje is een tot vijftig centimeter hoge, overblijvende plant uit de klokjesfamilie, die van juni tot oktober bloeit. De soort groeit op zonnige, soms licht beschaduwde plaatsen, op matig droge tot vaak vochtige, matig voedselrijke kalk- en humushoudende grond. Ze groeit in bermen, grasland, iets ruderaal plaatsen, bosranden, struwelen, op rivierdijken en soms in lichte bossen. De soort komt voor in het rivierengebied, waar het zeer zeldzaam is. Elders komt de soort soms verwilderd voor.

Kleine wolfsmelk

Kleine wolfsmelk is een kleine, eenjarige plant uit de wolfsmelkfamilie, die van juni tot de herfst bloeit. De plant groeit op open, zonnige, vrij warme, vochtige, matig voedsel- en stikstofrijke, kalkhoudende, kleiige, niet te sterk bemeste omgewoelde grond. Ze groeit in akkers, op stoppelvelden, op braakliggende grond en op open plekken van dijken en bermen. De soort is vrij zeldzaam in het rivierengebied en Zeeland, zeldzaam in Limburg en elders zeer zeldzaam en staat op de rode lijst als bedreigd.

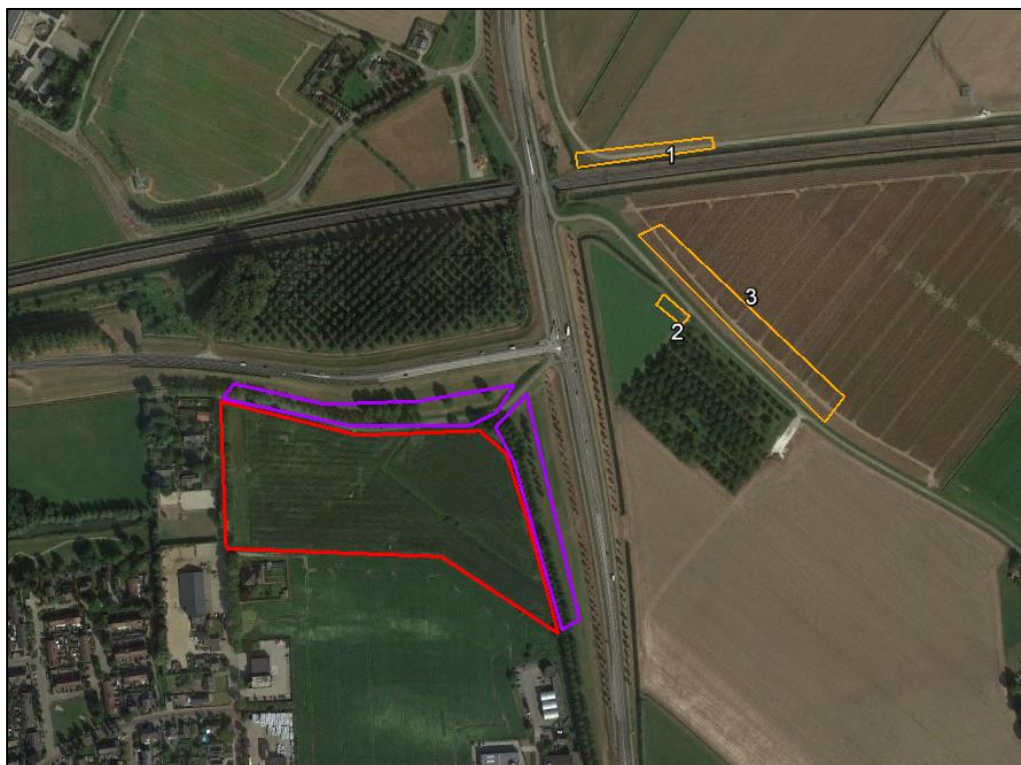
Brede wolfsmelk

Brede wolfsmelk is een tot zestig centimeter hoge, eenjarige plant uit de wolfsmelkfamilie, die van juli tot september bloeit. De soort groeit op open, zonnige plaatsen op vochtige, matig voedselrijke, vrij stikstofrijke kalkhoudende, omgewerkte kleiige grond. Ze groeit in akkers, stoppelvelden, braakliggende grond, op open plekken in bermen en langs waterkanten. De soort komt voor in het rivierengebied en Zeeuwsch-Vlaanderen, waar het zeer zeldzaam is en staat op de rode lijst als bedreigd.

4 Onderzoeksmethodiek

Om nader uit te zoeken in welke mate de soorten in de omgeving voorkomen, zijn verspreidingsgegevens geraadpleegd in de Nationale Databank Flora en Fauna. Verder is de aan- of afwezigheid van de soorten onderzocht door middel van veldonderzoek, door een deskundige, in de bloeiperiode van beide soorten. Het eerste veldbezoek werd op 2 augustus 2017 uitgevoerd. Bij het veldbezoek werd het plangebied lopend doorkruist.

Om een beeld te krijgen van de aanwezigheid van beschermde planten in de directe omgeving van het plangebied, vond op 16 augustus een tweede veldbezoek plaats. Hierbij is op enkele kansrijke plekken gezocht naar beschermde plantensoorten. Er werd in twee nabij gelegen bermen bezocht en er werd in de randen van drie nabij gelegen akkers gezocht naar beschermde planten (zie onderstaande afbeelding voor de locaties).



Onderzochte gebieden, met als rood kader het plangebied, paars kader de bermen en oranje kader bermen en akkerranden. Bron achtergrond: Google Earth. Bewerking: SAB.

5 Resultaten

5.1 Plangebied

5.1.1 *Westelijk deel plangebied*

De meest westelijke strook van het plangebied bestaat uit een bomenrij van essen met ten oosten daarvan een greppel en een strook grasland, van circa 20 tot 30 meter breed, met een dichte grasmatt. Doordat de grasmatt hier gesloten is, vormt deze vegetatie voor de beschermde plantensoorten een weinig geschikt habitat. Beschermde plantensoorten werden hierin dan ook niet gevonden. Ook onder de bomenrij van essen en langs de greppel bij de bomenrij werden beschermde planten niet gevonden.



Op de voorgrond de strook grasland met een gesloten grasmatt, met daarachter de meer open en kruidenrijke vegetatie.

Ten oosten van de strook grasland, op het deel van het plangebied dat vrij recent nog in gebruik was als maisakker, is de vegetatie veel opener en kruidenrijker. De bodem is hier kleiig en op de bodem ligt nog veel organisch materiaal van de mais die hier in het verleden is geoogst. In dit deel van het plangebied groeit een groot aantal soorten kruiden. Plaatselijk, met name aan de westkant van het plangebied, komt kruipende boterbloem vrij dominant en soms bodem bedekkend voor. Ook haagwinde is plaatselijk bodem bedekkend aanwezig. Merendeels echter, is de vegetatie er erg open. In deze open vegetatie werd een groot aantal kruiden en grassen waargenomen. Onder meer smeewortel, ridderzuring, kleine en grote brandnetel, akkerdistel, rood guichelheil, echte kamille, hondsdrif, melkdistel, paardenbloem, boerenwormkruid en grote weegbree komen hierin algemeen voor.



De vegetatie op het overgrote deel van het plangebied is kruidenrijk en erg open.

Op enkele plekken werd de wolfsmelksoort 'kroontjeskruid' gevonden en ook 'tuinwolfsmelk' is in kleine aantallen aanwezig. Beide soorten zijn algemeen in Nederland, op open grond in tuinen, akkers en bermen, en zijn niet beschermd.



Kroontjeskruid (linker afbeelding) en tuinwolfsmelk (rechter afbeelding) komen in lage aantallen voor in het plangebied.

5.1.2 Oostelijk deel plangebied

Het meest oostelijk deel van het plangebied wordt van het westelijk deel gescheiden door een greppel. Ook dit deel bestaat uit een voormalige maisakker, met een open vegetatie op kleiige bodem. Naast de planten die in het westelijk deel algemeen aanwezig zijn op de voormalige akker, komt in dit deel van het plangebied ook de beschermde wolfsmelksoort kleine wolfsmelk algemeen voor. Kleine wolfsmelk komt hier verspreid over het gehele oostelijke deel van het plangebied voor (zie onderstaande afbeelding voor de locatie), in een dichtheid van circa 1 tot 2 planten per vierkante meter. Gezien het oppervlakte van dit deel van het plangebied zullen duizenden planten van deze soort aanwezig zijn.



Het groene vlak geeft het deel van de planlocatie weer, waar kleine wolfsmelk algemeen aanwezig is.

Naast kleine wolfsmelk waren ook twee andere plantensoorten, hondspeterselie en kleine leeuwenbek, algemeen in het oostelijk deel van het plangebied aanwezig, maar ontbraken of waren zeer zeldzaam ten westen van de greppel. Verder werd in het oostelijk deel van het plangebied op enkele plekken de rode lijst soort 'eironde leeuwenbek' aangetroffen. Naast kleine wolfsmelk werden nog in het oostelijk, nog in het westelijk deel van het plangebied, andere beschermde plantensoorten aangetroffen.



Kleine wolfsmelk (planten aan rechter- en linkerzijde op de afbeelding) komt plaatselijk zeer algemeen voor in het oostelijk deel van het plangebied



Kleine wolfsmelk (rechts op afbeelding), rood guichelheil (op voorgrond), hondspeterselie (achtergrond) en kleine leeuwenbek (midden achter) komen algemeen voor in de begroeiing van het oostelijk deel van het plangebied.



Eironde leeuwenbek werd op enkele plekken in het oostelijk deel van het plangebied aangetroffen.

5.2 Aanwezigheid kleine wolfsmelk in de omgeving

Om een beeld te krijgen van aanwezigheid van kleine wolfsmelk direct rondom het plangebied werd de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd en vond een kort veldbezoek plaats. In het rivierengebied tussen Arnhem en Nijmegen is kleine wolfsmelk niet heel zeldzaam en rond Bemmelen is deze soort op meerdere plekken aanwezig in akkers en bermen, wat blijkt uit waarnemingen opgenomen in de NDFF (zie onderstaande afbeelding). Net ten noordoosten van het plangebied langs de Linie, op circa 300 meter van het plangebied, komt de soort voor en ook ten zuidwesten van Bemmelen is de soort waargenomen. Uit de directe omgeving van het plangebied, direct ten zuiden van de A15 en de Betuweroute (spoorlijn) zijn geen waarnemingen bekend.

6 Discussie

6.1 Aanwezigheid beschermde planten

Aan de Houtakker 2 is men voornemens nieuwbouw te realiseren. Uit een eerder uitgevoerde quick scan natuur bleek dat de aanwezigheid van beschermde planten, namelijk van kluwenklokje, kleine wolfsmelk en brede wolfsmelk, niet op voorhand kon worden uitgesloten in het plangebied. Deze soorten zijn namelijk in het verleden in de omgeving van het plangebied waargenomen, zo blijkt uit verspreidingsgegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna. Daarom werd in de zomer van 2017 nader onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van deze soorten. Bij dit onderzoek werd door een deskundige in de bloeitijd van de soorten een veldbezoek aan het plangebied gebracht.

Bij het veldbezoek werden in het oostelijke deel van het plangebied duizenden planten van de beschermde soort kleine wolfsmelk aangetroffen. In dit deel van het plangebied komt deze soort algemeen voor, in een dichtheid van circa 1-2 planten per vierkante meter. In het westelijk deel van het plangebied, voorbij de greppel die het plangebied in twee stukken deelt, werd deze beschermde soort niet gevonden. Verder werden in het gehele plangebied nergens exemplaren van kluwenklokje en brede wolfsmelk gevonden. Beide soorten zijn in augustus goed te herkennen en waar te nemen. Het is daarmee niet te verwachten dat deze beschermde soorten in het gebied aanwezig zijn. Ook andere, onder de Wet natuurbescherming beschermde plantensoorten dan kleine wolfsmelk werden in het plangebied niet aangetroffen.

Als onderdeel van het onderzoek werden enkele bermen en akkerranden in de directe omgeving van het plangebied afgezocht op de aanwezigheid van beschermde planten. Op één locatie werd een enkele plant van de soort kleine wolfsmelk gevonden. In een andere akker in de directe omgeving is deze soort in het verleden aangetroffen, maar werd de soort nu niet gevonden. In de directe omgeving is kleine wolfsmelk waarschijnlijk in zeer lage dichtheid in akkers aanwezig. Het oostelijk deel van Houtakker II, waar de soort algemeen aanwezig is, vormt daarmee een belangrijke lokale populatie van deze soort.

6.2 Advies

6.2.1 *Aanvragen ontheffing Wet natuurbescherming*

In de toekomst zal het plangebied worden heringericht, waarbij onder meer een gebouw wordt gerealiseerd binnen het plangebied. Bij deze ontwikkeling zouden planten van de soort kleine wolfsmelk kunnen worden beschadigd. Conform artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming is het verboden planten van deze soort te ontwortelen of te vernielen. Bij de toekomstige ontwikkeling van het gebied kan daarom mogelijk sprake zijn van overtreding van de Wet natuurbescherming.

Het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen waarbij beschermde worden vernield is wettelijk gezien mogelijk als men in het bezit is van een ontheffing Wet natuurbescherming.

Een dergelijke ontheffing dient aangevraagd te worden bij gedeputeerde staten van de provincie.

Bij het indienen van een aanvraag ontheffing Wet natuurbescherming dient een natuurtoets te worden gevoegd, waarin de effecten op de kleine wolfsmelk zijn beschreven. Verder dient de verspreiding van de soort in het plangebied te worden verwoord en dient hierbij het (wettelijk) belang van de ingreep te worden onderbouwd. Daarbij dienen mitigerende maatregelen te worden beschreven waarmee overtreding van de wet zoveel mogelijk wordt voorkomen. Van belang hierbij is dat de soort lokaal duurzaam aanwezig kan blijven.

6.2.2 Zorgplicht

Naast de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming, geldt altijd de zorgplicht (artikel 1.11 Wet natuurbescherming). Dit houdt in elk geval in dat iedereen die weet dat hij schade aan natuur gaat veroorzaken door een bepaalde handeling, hij deze handeling daarom niet uitvoert, of maatregelen neemt om schade aan de natuur door de handeling zoveel mogelijk te voorkomen.

6.3 Vervolgstappen

- Uitwerken mitigatieplan, met mitigerende maatregelen, om negatieve effecten op de lokale populatie kleine wolfsmelk te voorkomen;
- Aanvragen ontheffing Wet natuurbescherming voor omgang met kleine wolfsmelk;
- Uitvoeren mitigerende maatregelen.

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

Ministerie EZLI. 2012. Memorie van toelichting bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk.

Ministerie EZ. 2015. Memorie van antwoord bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk Eerste Kamer der Staten-Generaal.

SAB 2017. Quick scan natuur. Bemmel, Houtakker 2. Projectnummer 160472.

Van der Meijden, R. 2005. Heukels' Flora van Nederland, Wolters Noordhoff, Groningen/Houten.

Weeda, E. 1999. Nederlandse Oecologische Flora. Delen 3 en 4.

www.gelderland.nl

www.ndff.nl

www.ravon.nl

www.rijksoverheid.nl

www.stowa.nl

www.synbiosys.alterra.nl

www.telmee.nl

www.verspreidingsatlas.nl